

Ser refugiat, morir en vida?

Autor: Jordi Tolrà i Mabilon, consultor a Invenies, CEO a mSocial.cat. Director del Pla d'Inclusió Social de Barcelona 2012-2015. Director entre 1992 i 2004 de la Fundació Autònoma Solidària de la UAB.

Europa viu novament una crisi de refugiats. Novament, perquè als anys 90 del passat segle XX, les guerres balcàniques van provocar un èxode de persones similar, tot i que de magnitud i escala inferior al fenomen que ara obliga milions de ciutadans sirians (i del conjunt del Proper i Mitjà Orient) a fugir de casa per escapar a la mort i la destrucció. Aquell fenomen va sacsejar les consciències, (més de la ciutadania que dels governs, dit sigui de passada) i va propiciar la generació d'un corrent de solidaritat extraordinari, que al nostre país es concretà en múltiples accions de base i locals que van dur benestar a les víctimes de les guerres. Cal dir, però, que el conflicte es va finalment resoldre *manu militari* per la intervenció dels Estats Units.

I en el conflicte actual, una vegada més, com també va passar amb els Balcans, la denominada "comunitat internacional" i en especial la Unió Europea, no han estat capaces –almenys fins ara– d'oferir una resposta que vagi a l'arrel del problema. El problema no és altre que l'existència d'un conflicte bèl·lic que fa insuportable la vida sota les bombes, els segrestos, les violacions i privacions de tota mena.

És probable que un intent seriós per part d'Occident de generar un procés dialogat de pau hagués aturat de fa molt temps el flux incessant de refugiats. Bàsicament perquè **ningú no fuig cercant refugi** (una altra cosa és quan es busca feina) si pot quedar-se a casa seva. Però no sembla aquesta l'orientació de la diplomàcia internacional, encara menys de l'europea.

Mentrestant, les poblacions víctimes del conflicte intenten començar de nou en països d'Europa on hi tenien algun familiar o amic. I això planteja un repte sense precedents en les polítiques de benestar social i de salut pública, per a les quals ni la Unió Europea ni els seus estats membres no estaven preparats. Perquè una cosa era enviar mantes, medicaments, llaunes de menjar i altres productes a centres de refugiats situats fora de la Unió, i una altra haver d'afrontar que de sobte han crescut campaments improvisats al centre de ciutats com Paris, Göteborg o la Normandia sense les mínimes condicions.

Tradicionalment, molts governs intenten ventilar les polítiques de suport als refugiats amb l'assignació i enviament de combois de l'anomenada "ajuda humanitària", sobretot per intentar que almenys les poblacions refugiades no morin "en directe" als centres d'acollida i davant les càmeres de les televisions. Però en el conflicte actual, aquestes campanyes ni són suficients ni ajuden a solucionar el repte de fons plantejat pels refugiats, que no és altre que la necessitat de poder-se instal·lar en una nova terra, el temps que duri el conflicte o potser per un període més llarg, en les millors condicions per poder encarar el futur. Perquè el problema real de molts dels refugiats de guerra, els del conflicte siria o els de qualsevol altre, és que sovint han perdut les ganes de viure i no tenen esma ni motivació per redreçar-se i iniciar camí de nou.

Paradoxalment, la pèrdua de la motivació vital no acostuma a ser objecte de cap projecte o programa de suport a la població refugiada. I en canvi, la recuperació de les ganes de viure hauria de ser abordada com un estratègia bàsica de salut, ja que sense ella sabem que és molt més laboriós i llarg que la resta d'estratègies (adequació al nou mitjà, immersió lingüística, inserció socio-laboral, readquisició d'usos i costums pro-socials) pugin funcionar.

La recuperació emocional dels refugiats

Perdre la família, la casa, la feina, o la ciutat, i de sobte trobar-se en un lloc nou, sovint molt diferent, a vegades hostil i amb referents culturals molt diferents dels propis, du a moltes persones refugiades a un trencament interior que es tradueix en símptomes que abasten totes les patologies possibles de la psicologia, també de la psiquiatria en els casos més greus.

Un cas que vaig conèixer personalment. En un centre de refugiats a Eslovènia, el director, antic combatent

posteriorment reconvertit a caçador, despertava els interns a toc de diana a les set del matí “perquè espavilessin”. I als que els resultava impossible llevar-se a aquella hora degut a l'estrés post-traumàtic (que sabem que cursa sovint amb apatia i somnolència) simplement els qualificava de “ganduls i aprofitats”.

A Catalunya, i també en parts d'Itàlia, el món de l'educació en el lleure, liderat per les entitats socials, o la comunitat educativa, disposen d'eines i instruments que s'han revelat molt útils en la intervenció en centres de refugiats precisament en la prevenció o el tractament d'aquestes situacions derivades de l'estrés post-traumàtic o la desaparició de les ganes de viure. Es tracta de metodologies de les quals molts països de l'Europa rica i benestant no disposen perquè el seu món associatiu té un abast molt més petit o està menys desenvolupat.

Durant els anys 90, i més concretament entre el 1992 i el 1998, des de la Fundació Autònoma Solidària de la UAB i Voluntaris per Bòsnia més de 700 voluntaris i també objectors de consciència van desenvolupar accions basades en aquest mètode. Els resultats van ser importants i van permetre que molts dels refugiats es plantegessin una nova vida en un lloc nou. I que molts, en acabar el conflicte armat el 1996, poguessin retornar als seus llocs d'origen. Als que els pugui interessar, per l'experiència que va suposar per a uns i altres, i els seus efectes terapèutics, en poden trobar més informació al llibre “*Refugiats als Balcans, Una experiència de solidaritat universitària*”, disponible a través de Google Books.

Citació

Autor: Tolrà Mabilon, Jordi

Títol article: Ser refugiat, morir en vida?

Revista: APSalut. Volum 4. Número 3. Article 71

Data: 3 de juny de 2016